

Prenočišče in počivališče velikih kormoranov *Phalacrocorax carbo* na Savi pod Ravnico

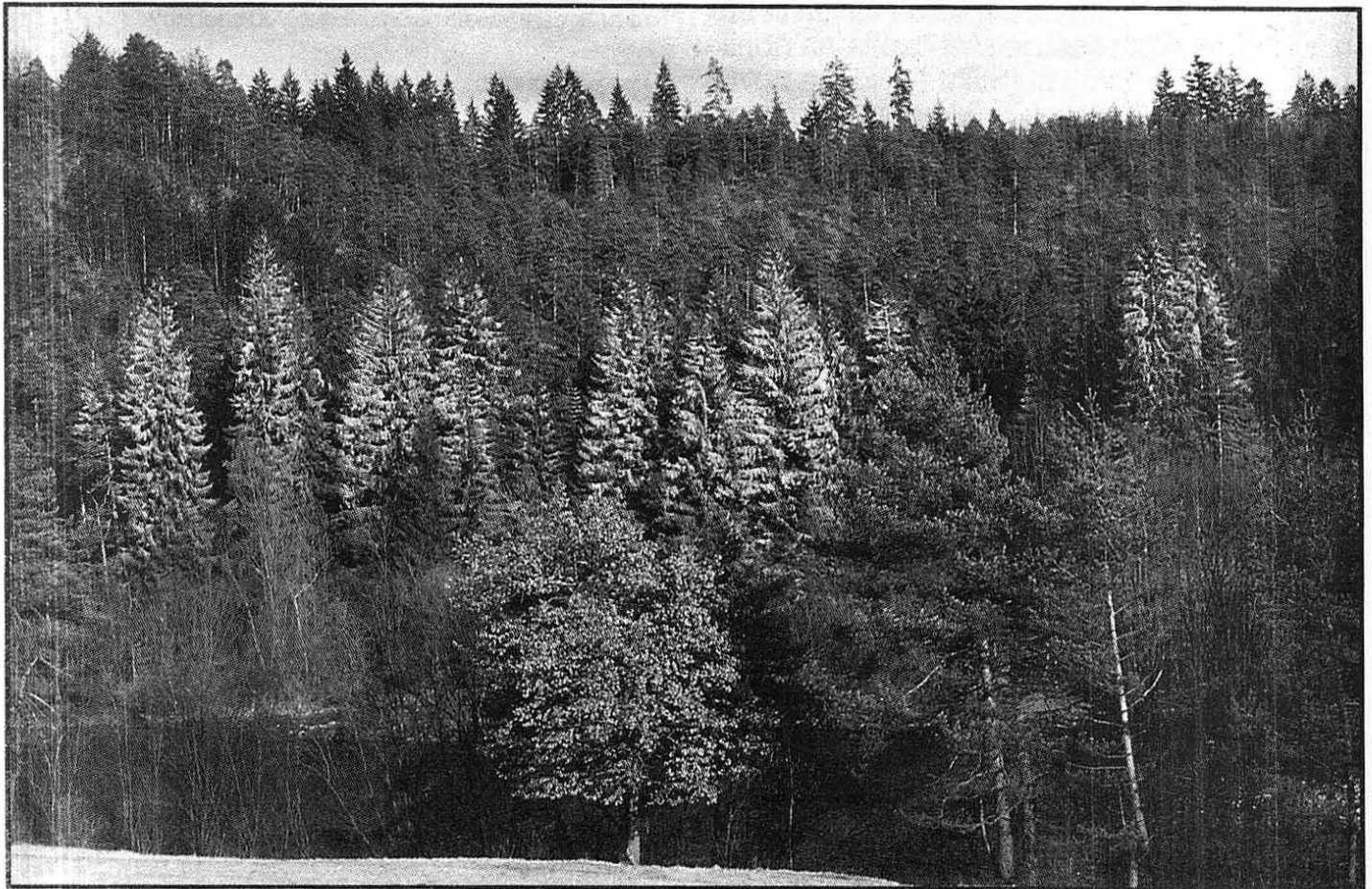
Roosting and resting place of the Great Cormorants *Phalacrocorax carbo* on the Sava river below the village of Ravnica

Iztok GEISTER

Ravnica je visoko nad Savo ležeča vas med krajema Lancovo in Globoko, od koder se geomorfološko enkratno izoblikovan teren spušča v petih terasah proti savski strugi. Bregova Save sta od Lancovega do Globokega skoraj neposeljena, če izvzamemo izredno motečo betonarno. Ravnica je bila svojčas povezana z Radovljico prek visečega mostu, od tod tudi ledinsko ime Na brveh, in tu stoji tudi edina priobrezna stanovanjska hiša. Kormorani so si za prenočišče izbrali skupino smrek ob savskem okljuku na levem rečnem bregu povsem blizu

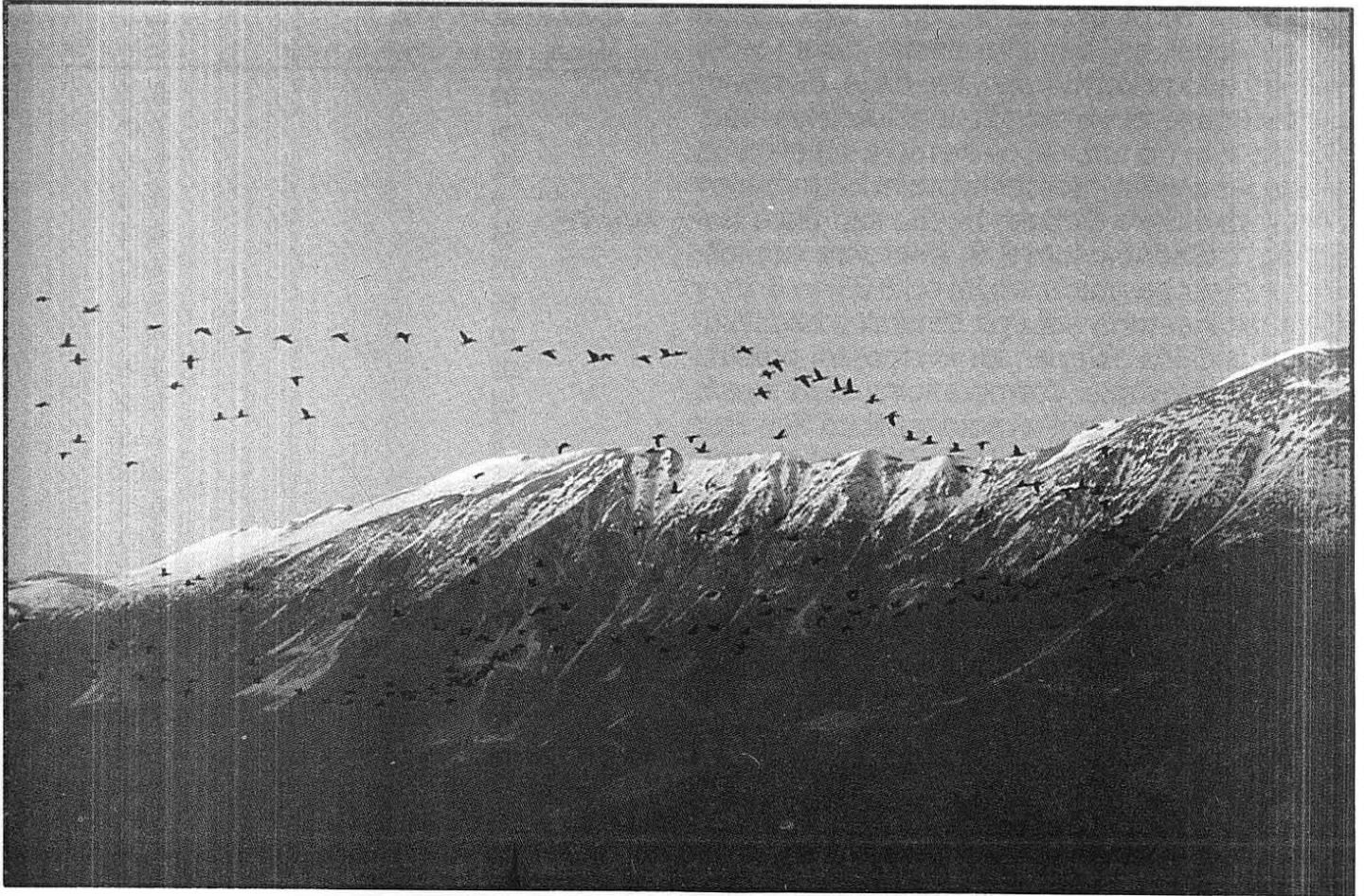
betonarne pod železniško progo Lesce-Kranj.

Pozimi 1994/95 sem to območje prvič obiskal, skupaj s H. Cigličem, dne 1. 2. 1995 okrog poldneva iz radovljiške smeri. Iz neugodnega zornega kota pri betonarni sem preštel 186 kormoranov, ko pa so se dvignili, sem ocenil, da jih je okrog 400. Naslednjega dne, 3. 2. 1995, sem se peš odpravil po desnem bregu Save od Globokega proti Ravnici. Na savski ovinek, kjer prenočujejo kormorani, sem prišel ob osmih. Tedaj je del jate odletel, vendar so bili ob 8.15 spet vsi na drevju. Prvo štetje je dalo re-

Slika 1: Prenočišče in počivališče velikih kormoranov *Phalacrocorax carbo* na Savi pod Ravnico. Smreke na sliki so pobeljene s kormoranjimi iztrebki (I. Geister).

Fig. 1: Roosting and resting place of the Great Cormorant *Phalacrocorax carbo* on the Sava river below the village of Ravnica. The trees on the above photograph, are white with the Cormorant's droppings (I. Geister).

Slika 2: Približevanje velikih kormoranov *Phalacrocorax carbo* prenočišču na Savi pod Ravnico. V ozadju zasnežene Karavanke (I. Geister).

Fig. 2: Great Cormorants *Phalacrocorax carbo* approaching their roosting place on the Sava river below the village of Ravnica. In the background, the snowed-up Karavanke are well seen (I. Geister).

zultat 355 osebkov. Ob 8.27 je glavnina odletela v podolžni formaciji proti Radovljici. Približno 1/4 ali kakih 100 osebkov je v enakem klinu ob 8.33 poletela proti Podnartu, le en osebek se je ločil od jate in poletel v smeri Radovljice! Kasneje sem odkril, da jih je 7 ostalo na savskem okljuku, vendar sem jih po nerodnosti preplašil, saj so bili povsem tiho in so zatem odleteli v smeri Radovljice. Od 9.30 do 10.10 sem prepešačil Savo na desnem bregu od Otoč do Globokega in od 11.15 do 11.45 od Podnarta do Otoč, vendar kormoranov nisem opazil.

Naslednjega dne, 4. 2. 1995, sem zjutraj (od 8.20 do 10.00) najprej prepešačil razdaljo od Podnarta do Tržiške Bistrice, vendar kormoranov na Savi nisem opazil. Ko sem ob 10.40 prišel na Ravnico, se je s smrek na prenočišču dvignila jata 80 osebkov to je toliko, kolikor jih je prejšnjega dne poletelo s prenočišča v smeri Podnarta. Potem ko so nekaj časa krožili nad Ravnico, so spet posedli po najvišjih vrhovih od iztrebkov že povsem belih smrek. Ob 11. je priletela glavnina iz radovljiške smeri. Po petminutnem kroženju so se prišleki pridružili že

počivajočim pticam na smrekah. Ob 11.10 sta od nekod priletela še dva osebka, potem pa še dvakrat po eden. Sedeli so mirno, kar naj bi pomenilo, da počivajo in prebavljajo. Ob 11.12 je priletela še jata približno 40 osebkov in za njo še jata približno 100 osebkov. Zdaj so bili menda zbrani vsi. Če povežem odhod prejšnjega dne s prenočišča ob približno pol devetih in prihod tega dne na počivališče (gre seveda za eno in isto lokacijo) približno ob enajsti uri, potem lahko sklepam, da se kormorani dopoldne nahranijo v približno dveh urah in pol. Seveda pa najzanimivejše vprašanje, kje se hranijo, ostaja odprto. Počivajoči kormorani so se medtem sprijaznili z mojo navzočnostjo, tako da sem jih zdaj v miru lahko preštel, sedeč na travniku nasproti počivališča onstran reke, slabih sto metrov daleč. Naštel sem 405 osebkov, od tega je bilo 124 temnih s svetlo liso, torej odraslih, drugi so bili svetli in potemtakem mladostni osebki. Za nameček je ob 12. od nekod priletela še jata 112 ptic. Torej je bilo na počivališču 517 kormoranov.

Zdaj je bilo treba ugotoviti, kje se kormora-

ni hranijo. Da bi lovili na Blejskem jezeru, tega nisem verjel, saj na njem nikdar nisem videl več kot enega kormorana, res pa je, da nisem nikdar opazoval v zgodnjih dopoldanskih urah. Pač pa sem domneval, da se mora z blejskega gradu lepo videti morebitni prelet kormoranov bodisi nad Savo Dolinko bodisi nad Savo Bohinjko. V hladnem jutri 5. 2. 1995 sem na ploščadi blejskega gradu zdržal od 8.20 do 8.55, v času, za katerega sem po izkušnji z ravniškega prenočišča sklepal, da kormorani odletijo na prehranjevanje. Kormoranov s tega mesta nisem opazil, pa tudi na sotočju obeh Sav, kjer sem jih med 10.30 in 11.15 pričakoval ob vrnitvi na počivališče, jih nisem dočkal. Naslednjega dne, 6. 2. 1995, sem se odpravil v Bohinj, kjer sem ob 6.15 v Ukancu opazil enega samega kormorana.

Dne 7. 2. 1995 sem bil spet na Ravnici. Ko sem se ob 14. spuščal proti Savi, sem opazil veliko bližajočo se jato kormoranov, ki pa se je nad počivališčem začuda obrnila in se vrnila v smeri, od koder je prišla. Manjša jata za njo pa je nadaljevala let v smeri rečnega toka. Ko sem prišel na travnik kraj reke, mi je postalo jasno, zakaj kormorani niso sedli k počitku: ob savskem ovinku nasproti počivališča kormoranov so se bili utaborili trije ribiči. Seveda so tarnali, da je ribogojna voda izpraznjena, in mi kot dokaz pokazali mrtvega klena. Kakšna zgodba teh petsto kormoranov in ena riba!

Razočaran sem se vrnil na Ravnico in sklenil na kormorane počakati do mraka. Ob 16.20 jih je 6 priletelo iz kranjske smeri in se nad Radovljico obrnilo. Ob 16.35 se je iz kranjske smeri vrnila jata 6 osebkov in se združila z jato 30 ptic, ki so prihajale iz karavanške smeri. Povedati moram, da je z Ravnice prečudovit razgled na Karavanke, ki so tistega večera zasnežene žarele v zahajajočem soncu. V naslednjih trenutkih sem vračajoče se kormorane zagledal v višini Stola, tako da sem pomislil, da se prek Rožce vračajo s Koroške, Vendar je bilo verjetneje, da je to le tako videti, v resnici pa se dvigujejo z akumulacijskega jezera v Mostah. Pojavljajoče se jate, ki so se spuščale proti prenočišču nad Ravnico, sem popisoval do minute natančno. Med 16.35 in 17.13, v dobre pol ure torej, se je na prenočišče namenilo 580 kormoranov! To je največje doslej opazovano druženje teh ptic ne le na Gorenjskem, temveč v Sloveniji nasploh.

Zdaj je bilo na vrsti jezero v Mostah. Kormorane, za katere sem bil prepričan, da bodo prišli, sem čakal 8. 2. 1995 od 7.45 do 9.45, toda

Število osebkov v jati Number of individuals in flock	ura time of day
30	16.35
39	16.40
27	16.40
5	16.42
34	16.42
30	16.42
20	16.46
30	14.47
136	16.48
26	16.49
9	16.50
8	16.55
29	16.55
2	16.57
12	16.58
58	17.00
2	17.02
34	17.03
18	17.04
4	17.05
7	17.06
1	17.07
12	17.08
4	17.10
1	17.11
1	17.12
1	17.13
Skupaj / Total	580

Tabela 1: Prelet velikih kormoranov *Phalacrocorax carbo* v smeri prenočišča na Savi pod Ravnico dne 7. 2. 1995

Table 1: Passage by Great Cormorants *Phalacrocorax carbo* in direction of their roosting place on the Sava river below the village of Ravnica on February 7th, 1995

ni jih bilo. Edino ob 7.52 je iz radovljiške smeri priletel en samcat osebek. Domneva, da gre za oglednika, nekakšno predstražo, se žal ni uresničila. Pač pa je skupina 8 ptic ob 10.37 priletela nad jezero vzporedno z Lipcami in se obrnila v smeri, od koder je prišla.

Dne 11. 2. 1995 sem od 7. do 8. na Ravnici čakal, da kormorani poletijo s prenočišča. Spustil sem se tja, a se do 9. niso dvignili. Kaj jim je bilo ta dan, ne vem. Vreme je bilo nič drugačno kot prejšnji teden, ko so ob tej uri poleteli na prehranjevanje. Kaj pa, če sem jih takrat prepodil in je zdajšnje vedenje, ko me že poznajo in se me ne bojijo, tisto običajno in vsakdanje, sem se spraševal.

Dne 17. 2. 1995 ob 14.30 kormoranov ni bilo na prenočišču nad Ravnico, pač pa sta se dva dvignila z vodne gladine, ko sem se pribli-

žal Savi. Sta bila to stražarja, ki ostaneta v bližini počivališča?

Istega dne ob 16.15 sem se pripeljal na moščanski jez. Toda še preden sem prišel do betonske ograje, se je z vodne gladine ali obrežja dvignila velika jata kormoranov. Stekel sem na razgledišče nad jezom, vendar so me kormorani prehiteli, saj so se v razpotegnjenem klinu že vračali proti jezu. Se potemtakem vračajo na prenočišče v strnjeni formaciji le kadar so splašeni, sicer pa v presledkih kakor oni dan, ko sem jih opazoval z Ravnice? Vsekakor pa je bilo po tem opazovanju mogoče sklepati, da se kormorani prehranjujejo le v popoldanskem času. Takšno domnevo potrjujeta dve opazovanji: tisto iz Most, ko dopoldan ni bilo kormoranov, in tisto z Ravnice, ko se dopoldne niso dvignili s prenočišča. Res pa je, da takšnemu zaključku manjka bistvena prvina, to je sočasnost. Opisani dogodki se žal niso zgodili v istem dnevu. Tako ostaja zgodba o prehranjevanju kormoranov na Savi še naprej odeta v meglo.

Za konec se velja vprašati, ali vsi ti posamično opazovani kormorani na Blejskem, Bohinjskem in Moščanskem jezeru vendarle ne pomenijo, da se kormorani na teh jezerih tudi prehranjujejo, a to počnejo tako hitro in učinkovito, da ob časovno omejenih obiskih to le stežka opazimo. Če je njihova socialna vloga v tem, da zagotovijo varen lov in s tem učinkovito prehranjevanje, to najbrž tudi že pomeni, da se tu vsaj občasno, če ne redno prehranjujejo. Ali je ključ do teh odkritij torej v rokah "stražarjev"?

POVZETEK

V prispevku je opisano spremljanje velikih kormoranov od 1. do 12. februarja 1995 na največjem znanem slovenskem prezimovališču in počivališču teh potic na Savi med Radovljico in Podnartom. Veliki kormorani počivajo in prenočujejo na skupini smrek na rečnem ovinku pod vasjo Ravnica. 7. 2. 1995 se je med 16.35 in 17.13 spustilo na prenočišče 580 kormoranov. Veliko težje pa je bilo ugotoviti, kdaj in kje se vse te ptice prehranjujejo. Le enkrat, 17. 2., je bila velika jata kormoranov opažena v pozni popoldanski uri (ob 16.15) na bližnjem akumulacijskem jezeru v Mostah. V letošnji zimi bo treba na to vprašanje dokončno odgovoriti. Možno rešitev nakazujejo osamljene ptice, t.i. stražarji.

SUMMARY

The author reports on the monitoring of Great Cormorants *Phalacrocorax carbo* from February 1st to 12th 1995 at their largest roosting and resting place in Slovenia along the Sava river between Radovljica and Podnart. These particular birds rest and pass the night in a group of spruce firs along a winding part of the Sava river below the village of Ravnica. On February 7th 1995, 580 Cormorants descended to their roosting place between 16.35 and 17.13 hours. Much more difficult to establish, however, was as to when and where these birds fed, for this huge flock was observed at a not so distant Moste reservoir only once, i.e. on February 17th late afternoon (16.15hrs). The matter in question must thus be finally solved in the winter to come. A possible solution may come from isolated birds, the so-called guards.